

WYMAGANIA EDUKACYJNE NIEZBĘDNE DO UZYSKANIA POSZCZEGÓLNYCH ŚRÓDROCZNYCH I ROCZNYCH OCEN
KLASYFIKACYJNYCH Z GEOGRAFII W KLASIE 7 WYNIKAJĄ Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ I REALIZOWANEGO PROGRAMU
NAUCZANIA

Program nauczania. Geografia. Klasy 5–8, Arkadiusz Głowacz, Agnieszka Lechowicz, Maciej Lechowicz, Piotr Stankiewicz

| Temat lekcji | Ocena dopuszczająca | Ocena dostateczna | Ocena dobra | Ocena bardzo dobra | Ocena celująca |
|--|---|---|---|--|--|
| | Uczeń potrafi: | | | | |
| Dział 1. Położenie i środowisko przyrodnicze Polski | | | | | |
| 1. Położenie geograficzne Polski | <ul style="list-style-type: none"> wskazać położenie Polski na mapie Europy; wymienić sąsiadów Polski; wymienić cechy położenia Polski; wymienić skrajne punkty terytorium Polski; nazwać województwa i ich stolice. | <ul style="list-style-type: none"> wymienić wszystkie województwa i ich stolice; podać przykłady konsekwencji rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski. | <ul style="list-style-type: none"> wymienić i wskazać na mapie województwa; wymienić i wskazać na mapie sąsiadów Polski; wymienić konsekwencje rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski. | <ul style="list-style-type: none"> wymienić i wskazać na mapie województwa i ich stolice; scharakteryzować konsekwencje wynikające z rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski. | <ul style="list-style-type: none"> wymienić i wskazać na mapie województwa i miasta będące siedzibami władz samorządowych; obliczać rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski. |
| 2. Przeszłość geologiczna Polski | <ul style="list-style-type: none"> wskazać struktury geologiczne występujące w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> korzystając z atlasu nazwać ery, w jakich powstały poszczególne struktury geologiczne; wskazać i nazwać struktury geologiczne powstałe w poszczególnych orogenezach. | <ul style="list-style-type: none"> opisać na podstawie tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia geologiczne na terenie Polski. | <ul style="list-style-type: none"> wykazać związki między wydarzeniami geologicznymi a zróżnicowaniem ukształtowania terenu. | <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować na podstawie map i wykresów budowę geologiczną poszczególnych regionów Polski. |
| 3. Łądolód i polskie pojezierza | <ul style="list-style-type: none"> wymienić nazwy zlodowaceń i wskazać ich zasięg na mapie. | <ul style="list-style-type: none"> wymienić formy powstałe w wyniku akumulacyjnej i erozyjnej działalności łądolodu. | <ul style="list-style-type: none"> omówić uwarunkowania zlodowaceń w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić genezę wybranych form polodowcowych; określić możliwość występowania form polodowcowych w najbliższej okolicy. | <ul style="list-style-type: none"> omówić cechy charakterystyczne rzeźby młodoc- i starogłacialnej oraz wskazać rejony ich występowania w Polsce. |
| 4. Bogactwo skał i minerałów | <ul style="list-style-type: none"> wymienić różne typy skał i minerałów występujące w Polsce; wymienić przykłady | <ul style="list-style-type: none"> wymienić i wskazać rejony występowania poszczególnych surowców | <ul style="list-style-type: none"> opisać na podstawie mapy rozmieszczenie surowców mineralnych w Polsce; | <ul style="list-style-type: none"> wskazać surowce mineralne występujące w najbliższej okolicy, ocenia ich przydatność; | <ul style="list-style-type: none"> omówić zróżnicowanie występowania skał i złóż surowców mineralnych w |

| | | | | | |
|---|---|--|---|---|---|
| | wykorzystania skał i surowców mineralnych w działalności człowieka. | mineralnych. | <ul style="list-style-type: none"> • sklasyfikować skały występujące w Polsce ze względu na ich genezę; • określić znaczenie gospodarcze surowców mineralnych. | <ul style="list-style-type: none"> • określić zasobność Polski w surowce mineralne na tle Europy. | Polsce z uwzględnieniem budowy geologicznej. |
| Temat lekcji | Ocena dopuszczająca | Ocena dostateczna | Ocena dobra | Ocena bardzo dobra | Ocena celująca |
| | Uczeń potrafi: | | | | |
| 5. Klimat Polski | <ul style="list-style-type: none"> • wymienić czynniki kształtujące klimat w Polsce; • nazwać masy powietrza wpływające na klimat; • wymienia termiczne pory roku. | <ul style="list-style-type: none"> • wymienić cechy klimatu Polski, określić rodzaj pogody związanej z poszczególnymi masami powietrza. | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić sposób powstawania frontów atmosferycznych; • omówić cechy klimatu Polski. | <ul style="list-style-type: none"> • określić zmiany pogody wynikające z przemieszczania się frontów atmosferycznych. | <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować klimat Polski na tle klimatu Europy scharakteryzować czynniki wpływające na zmienność pogody w Polsce. |
| 6. Zróżnicowanie warunków klimatycznych w Polsce | <ul style="list-style-type: none"> • wymienić czynniki wpływające na zróżnicowanie warunków klimatycznych w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> • omówić na podstawie map klimatycznych zróżnicowanie rozkładu temperatur, opadów, długości trwania okresu wegetacyjnego w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> • wskazać formy działalności człowieka uzależnione od warunków klimatycznych. | <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować zależności między warunkami klimatycznymi a rolnictwem, turystyką i transportem. | <ul style="list-style-type: none"> • omówić cechy charakterystyczne klimatu własnego regionu na tle Polski. |
| 7. Sieć rzeczna Polski | <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie wybrane obiekty hydrologiczne w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> • nazwać i wskazać na mapie główne dorzecza i zlewiska w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> • opisać cechy sieci rzecznej w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować dorzecza Wisły i Odry. | <ul style="list-style-type: none"> • wskazać różnice między dorzeczami Wisły i Odry na tle innych rzek Europy. |
| 8. Polskie lasy | <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszary Polski charakteryzujące się największą i najmniejszą lesistością. | <ul style="list-style-type: none"> • wymienić rodzaje lasów. | <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować poszczególne rodzaje lasów ze względu na skład gatunkowy i siedlisko. | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić zależności między warunkami klimatycznymi a szatą roślinną; • porównać zbiorowiska leśne w różnych częściach Polski. | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości w Polsce oraz na tle Europy; • ocenić potrzebę racjonalnej gospodarki leśnej. |
| 9. Gleby Polski | <ul style="list-style-type: none"> • wymienić czynniki glebotwórcze; • wyjaśnić znaczenie gospodarcze gleb. | <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie rejony występowania poszczególnych typów gleb. | <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować wybrane typy gleb. | <ul style="list-style-type: none"> • ocenić wartość użytkową gleb w Polsce; • omówić genezę wybranych typów gleb. | <ul style="list-style-type: none"> • dokonać analizy prostego profilu glebowego. |
| 10. Morze Bałtyckie | <ul style="list-style-type: none"> • wymienić cechy geograficzne Morza Bałtyckiego. | <ul style="list-style-type: none"> • opisać położenie Bałtyku, zróżnicowanie linii brzegowej, główne cechy tego środowiska morskiego. | <ul style="list-style-type: none"> • omówić cechy fizyczne wód Bałtyku i ich zależność od warunków przyrodniczych; • wskazać państwa nadbałtyckie ze stolicami. | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić zróżnicowanie zasolenia i termiki wód Bałtyku; • określić znaczenie Bałtyku dla regionu; • omówić przebieg granicy | <ul style="list-style-type: none"> • wskazać czynniki wpływające na degradację środowiska Morza Bałtyckiego i przedstawić sposoby poprawy warunków. |

| | | | | morskiej Polski. | |
|--|--|--|---|---|--|
| Temat lekcji | Ocena dopuszczająca | Ocena dostateczna | Ocena dobra | Ocena bardzo dobra | Ocena celująca |
| | Uczeń potrafi: | | | | |
| 11. Stan środowiska | <ul style="list-style-type: none"> wymienić zmiany, jakie w środowisku naturalnym wywołuje rozwój gospodarczy. | <ul style="list-style-type: none"> podać przykłady działań, które należy podjąć, aby chronić przyrodę Polski. | <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić znaczenie terminów: segregacja odpadów, recykling. | <ul style="list-style-type: none"> omówić wpływ działalności człowieka na atmosferę, wody i gleby. | <ul style="list-style-type: none"> opisać mechanizm powstawania kwaśnych opadów i wymienić skutki na przyrodę i działalność człowieka. |
| 12. Ochrona przyrody | <ul style="list-style-type: none"> wymienić podstawowe formy ochrony przyrody w Polsce; lokalizować na mapie wybrane parki narodowe. | <ul style="list-style-type: none"> lokalizować na mapie wszystkie parki narodowe w Polsce; omówić przyrodę w wybranych parkach narodowych. | <ul style="list-style-type: none"> wymienić formy ochrony przyrody i wyjaśnić różnice między nimi; podać przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody występujących w pobliżu miejsca zamieszkania. | <ul style="list-style-type: none"> opisać zasady rozwoju zrównoważonego. | <ul style="list-style-type: none"> omówić akty prawne, na podstawie których przyroda w Polsce podlega ochronie. |
| 13. Podsumowanie działu | | | | | |
| Dział 2. Ludność Polski | | | | | |
| 14. Ludność Polski na tle Europy i świata | <ul style="list-style-type: none"> korzystając z danych statystycznych, odczytać liczbę ludności Polski i innych krajów w różnych okresach; zdefiniować przyrost naturalny i rzeczywisty | <ul style="list-style-type: none"> porównać liczbę ludności Polski z innymi krajami Europy; zdefiniować współczynnik przyrostu naturalnego | <ul style="list-style-type: none"> wykonać prosty wykres zmian liczby ludności Polsce; obliczyć współczynnik przyrostu naturalnego dowolnego kraju; podać przyczyny wzrostu populacji Polski i Europy | <ul style="list-style-type: none"> omówić tendencje zmian liczby ludności Polski; podać przyczyny ubytku ludności Polski i Europy na początku XX w. | <ul style="list-style-type: none"> prognozować zmiany liczby ludności Polski i Europy; podać skutki zmiany liczby ludności Polski i Europy. |
| 15. Rozmieszczenie ludności Polski | <ul style="list-style-type: none"> wymienić przyrodnicze i pozapryrodnicze czynniki osadnicze; zdefiniować gęstość zaludnienia. | <ul style="list-style-type: none"> odczytywać dane z mapy gęstości zaludnienia Polski i Europy; porównać gęstość zaludnienia Polski z innymi krajami Europy; zdefiniować ekumenę. | <ul style="list-style-type: none"> porównać mapę gęstości zaludnienia wg powiatów i gmin w Polsce oraz ocenić zakres informacji prezentowanych na każdej z nich; obliczyć gęstość zaludnienia dla dowolnego obszaru. | <ul style="list-style-type: none"> podać przyczyny rozwoju populacji najgęściej zaludnionych regionów Polski i Europy; wskazać przyczyny rozwoju wielkich ośrodków miejskich w Europie; zaprezentować gęstość zaludnienia własnego regionu i porównać do średniej wartości w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> wskazać analogie i odmienności w procesach osadniczych w Polsce i innych krajach europejskich; porównać na przykładach zalety i wady dla rozwoju demograficznego populacji położonych w centrum i na peryferiach regionu lub kraju. |

| Temat lekcji | Ocena dopuszczająca | Ocena dostateczna | Ocena dobra | Ocena bardzo dobra | Ocena celująca |
|--|---|---|---|---|---|
| | Uczeń potrafi: | | | | |
| 16. Rozwój ludności w Polsce i w Europie | <ul style="list-style-type: none"> • odczytać z wykresów wielkość przyrostu naturalnego; • zdefiniować wyż i niż demograficzny; • wskazać na mapie prezentującej poziom współczynnika naturalnego te województwa, w których jest on najwyższy i najniższy. | <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na wykresach okresy wyżów i niżów demograficznych; • zdefiniować współczynnik urodzeń i zgonów; • podać przykłady województw o najniższym i najwyższym przyroście naturalnym. | <ul style="list-style-type: none"> • wykonać prosty wykres zmian ruchu naturalnego ludności w Polsce; • wskazać okresy występowania w Polsce niżów i wyżów demograficznych; • przedstawić na mapie zróżnicowanie wielkości przyrostu naturalnego w Polsce według województw. | <ul style="list-style-type: none"> • określić przyczyny występowania wyżów i niżów demograficznych; • analizować zmiany wartości przyrostu naturalnego Polski; • zdefiniować kompensacyjny wyż demograficzny; • podać przyczyny zróżnicowania wielkości przyrostu naturalnego w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> • analizować zmiany wartości przyrostu naturalnego własnego regionu; • ocenić skuteczność działań władz różnych krajów europejskich w zakresie zwiększenia dzietności; • na dowolnych przykładach określić skutki społeczne i gospodarcze wysokiego i niskiego przyrostu naturalnego (na poziomie województw i krajów). |
| 17. Struktura płci i wieku mieszkańców Polski | <ul style="list-style-type: none"> • odczytać z piramidy wieku i płci liczebność danej grupy wiekowej; • określić, jakie dane można odczytać z piramidy wieku i płci; • zdefiniować współczynnik feminizacji; • zdefiniować pojęcie przeciętne trwanie życia. | <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na piramidzie wieku i płci przedziały wiekowe ludności w wieku produkcyjnym; • odczytać z piramidy wieku i płci przedziały wiekowe w których przeważają w polskim społeczeństwie kobiety i mężczyźni; • wyjaśnić zjawisko nadumieralności mężczyzn. | <ul style="list-style-type: none"> • obliczyć współczynnik feminizacji dla dowolnego województwa lub kraju • wykonać prosty wykres zmian współczynnika feminizacji w Polsce po II wojnie światowej • analizować piramidę wieku i płci i na jej podstawie porównać liczebność grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym | <ul style="list-style-type: none"> • określić przyczyny zmian współczynnika feminizacji w Polsce; • porównać piramidy wieku i płci Polski z innymi krajami europejskimi i ocenić stopień dojrzałości społeczeństw; • wskazać w Europie kraje o młodym społeczeństwie i kraje ze starzejącą się populacją; • wykonać uproszczoną piramidę wieku i płci dla Polski. | <ul style="list-style-type: none"> • ocenić znaczenie imigracji dla populacji społeczeństw starzejących się; • przedstawić skutki społeczne i kulturowe imigracji do państw o starzejącym się społeczeństwie; • przedstawić strukturę wieku i płci własnej miejscowości (regionu) i ocenić ją (społeczeństwo młode, dojrzałe, starzejące się). |
| Temat lekcji | Ocena dopuszczająca | Ocena dostateczna | Ocena dobra | Ocena bardzo dobra | Ocena celująca |
| Uczeń potrafi: | | | | | |

| | | | | | |
|---|--|--|--|---|--|
| 18. Zróżnicowanie społeczne ludności Polski i Europy | <ul style="list-style-type: none"> • odczytać z wykresów kołowych strukturę ludności; • zdefiniować pojęcia mniejszość narodowa i etniczna; • podać przykłady grup etnicznych i mniejszości narodowych w Polsce; • wymienić religie i wyznania istniejące w Polsce; • zdefiniować analfabetyzm. | <ul style="list-style-type: none"> • wymienić mniejszości narodowe i etniczne w Polsce; • wskazać na mapie zasięg głównych religii i wyznań w Europie. | <ul style="list-style-type: none"> • wymienić i wskazać na mapie mniejszości narodowe i etniczne oraz główne grupy etnograficzne w Polsce; • zdefiniować analfabetyzm funkcjonalny; • omówić poziom wykształcenia społeczeństwa Polski. | <ul style="list-style-type: none"> • podać przyczyny rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce; • podać przykłady krajów wielonarodowych w Europie; • potrafi wymienić i wskazać na mapie kraje o zróżnicowanej strukturze wyznaniowej; • potrafi wskazać w Europie kraje w których mieszka duża liczba wyznawców islamu; • omówić zmiany, jakie zachodzą w poziomie wykształcenia mieszkańców Polski i innych krajów Europy. | <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić skutki społeczne uznania Ślązaków za grupę etniczną w Polsce; • wskazać przykłady wpływu mniejszości narodowych i grup etnicznych na rozwój kultury narodowej; • przedstawić wady i zalety dużego zróżnicowania religijnego wybranego kraju Europy; • porównać poziom wykształcenia statystycznego Polaka i Europejczyka. |
| 19. Praca i bezrobocie | <ul style="list-style-type: none"> • odczytać z wykresów kołowych strukturę zatrudnienia ludności; • zdefiniować pojęcia bezrobocia i prywatyzacji. | <ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować pojęcia stopy bezrobocia i ludności aktywnej zawodowo; • wymienić województwa, regiony Polski, w których bezrobocie jest najwyższe i najniższe. | <ul style="list-style-type: none"> • podać przyczyny bezrobocia w Polsce; • przedstawić na mapie zróżnicowanie poziomu bezrobocia w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> • omówić zmiany, jakie zaszły w strukturze zatrudnienia w Polsce po II wojnie światowej; • porównać strukturę zatrudnienia w Polsce i w innych krajach Europy; • analizować wskaźnik bezrobocia w różnych skalach przestrzennych. | <ul style="list-style-type: none"> • porównać strukturę zatrudnienia w regionie zamieszkania ze strukturą krajową i europejską oraz wskazać przewagi lub zapóźnienia; • wskazać i ocenić sposoby rozwiązywania problemu bezrobocia w Polsce i w Europie. |
| Temat lekcji | Ocena dopuszczająca | Ocena dostateczna | Ocena dobra | Ocena bardzo dobra | Ocena celująca |
| Uczeń potrafi: | | | | | |
| 20. Migracje w Polsce i w Europie | <ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować pojęcia migracji, emigranta i imigranta; | <ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować pojęcie salda migracji; | <ul style="list-style-type: none"> • omówić przyczyny migracji; • przedstawić na mapie | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rozmieszczenie migracji; | <ul style="list-style-type: none"> • porównać dawne i współczesne migracje |

| | | | | | |
|---|--|--|---|---|---|
| | <ul style="list-style-type: none"> • podać przykładów krajów, w których istnieją skupiska Polonii. | <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady fal migracyjnych w Polsce; • przedstawić na mapie rozmieszczenie Polonii na świecie. | rozmieszczenie migracji; <ul style="list-style-type: none"> • wymienić kraje, do których najczęściej wyjeżdżają Polacy; • wymienić kraje, z których najczęściej przyjeżdżają do Polski imigranci. | <ul style="list-style-type: none"> • omówić konsekwencje migracji. | Polaków; <ul style="list-style-type: none"> • porównać migracje Polaków z migracjami w Europie. |
| 21. Urbanizacja Polski na tle Europy | <ul style="list-style-type: none"> • wymienić przyczyny migracji ze wsi do miast; • zdefiniować pojęcia urbanizacja i aglomeracja. | <ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować pojęcia suburbanizacja, aglomeracja monocentryczna i aglomeracja policentryczna (konurbacja); • podać przykłady aglomeracji monocentrycznej oraz policentrycznej. | <ul style="list-style-type: none"> • porównać poziom urbanizacji Polski z innymi krajami Europy; • wskazać na mapie największe aglomeracje Polski i Europy. | <ul style="list-style-type: none"> • analizować zmiany w osadnictwie wiejskim i miejskim; • potrafi wymienić przykłady krajów o najwyższym i najniższym poziomie urbanizacji w Europie. | <ul style="list-style-type: none"> • analizować przestrzenny rozwój przykładowego miasta; • porównać procesy urbanizacyjne zachodzące w Polsce i w innych krajach Europy. |
| 22. Polskie miasta | <ul style="list-style-type: none"> • wymienić główne funkcje miasta; • wymienić przyczyny rozwoju miast w Polsce; • wymienić 5 największych miast Polski. | <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady rozwoju miast w dogodnych warunkach przyrodniczych; • wymienić i wskazać na mapie główne miasta Polski. | <ul style="list-style-type: none"> • opisać funkcję wybranych miast Polski i Europy; • analizować sieć miejską Polski i porównać ją siecią miast w Europie. | <ul style="list-style-type: none"> • określić, które z warunków przyrodniczych i pozapryrodniczych sprzyjały rozwojowi miast – podać przykłady z Polski i Europy. | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić na przykładach, dlaczego najszybciej rozwijają się największe miasta. |
| 23. Podsumowanie działu | | | | | |
| Temat lekcji | Ocena dopuszczająca | Ocena dostateczna | Ocena dobra | Ocena bardzo dobra | Ocena celująca |
| | Uczeń potrafi: | | | | |
| Dział 3. Główne zagadnienia gospodarcze Polski | | | | | |
| 24. Gospodarka | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, co to jest gospodarka | <ul style="list-style-type: none"> • porównać na podstawie | <ul style="list-style-type: none"> • porównać strukturę zatrudnienia | <ul style="list-style-type: none"> • sformułować wnioski | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, co to jest |

| | | | | | |
|---|---|--|--|---|---|
| narodowa | <p>narodowa;</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać, czym zajmuje się rolnictwo, przemysł i usługi; wyjaśnić, co to jest Produkt Krajowy Brutto. | wykresu strukturę PKB wg sektorów gospodarki w Polsce i wybranym kraju europejskim. | wg sektorów gospodarki w Polsce i w krajach Europy Zachodniej; <ul style="list-style-type: none"> zakwalifikować działalność gospodarczą do poszczególnych sektorów gospodarki narodowej. | dotyczący związku między strukturą zatrudnienia oraz PKB a poziomem rozwoju gospodarczego; <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie politycznej świata kraje o podobnej do Polski wartości PKB na 1 mieszkańca. | globalizacji i podać przykłady przejawów globalizacji w życiu codziennym; <ul style="list-style-type: none"> podać pozytywne i negatywne skutki globalizacji; wymienić inne niż PKB wskaźniki poziomu rozwoju gospodarczego państw. |
| 25. Funkcje rolnictwa i czynniki przyrodnicze jego rozwoju | <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, czym zajmuje się rolnictwo; wymienić przyrodnicze czynniki, decydujące o rozwoju rolnictwa w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> na podstawie map tematycznych opisać warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> omówić funkcję gospodarczą, społeczną i przestrzenną rolnictwa; scharakteryzować przestrzenne zróżnicowanie długości okresu wegetacyjnego w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić wpływ zmienności pogody na rolnictwo w Polsce; wymienić typy gleb występujących w Polsce i omówić ich przydatność rolniczą. | <ul style="list-style-type: none"> omówić przestrzenne zróżnicowanie gleb o różnej przydatności dla rolnictwa; wyjaśnić, co to jest agroklimat. |
| 26. Czynniki pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa | <ul style="list-style-type: none"> wymienić czynniki pozaprzyrodnicze mające wpływ na rozwój rolnictwa w Polsce i omówić wybrane z nich. | <ul style="list-style-type: none"> omówić wpływ czynników pozaprzyrodniczych na rozwój rolnictwa w Polsce; wymienić jednostki miar używane w rolnictwie (ar, hektar, tona, kwintal). | <ul style="list-style-type: none"> interpretować dane statystyczne w celu ustalenia pozycji Polski w produkcji rolnej w Europie i na świecie. | <ul style="list-style-type: none"> sprawnie posługiwać się jednostkami miar używanymi w rolnictwie, wykonywać przeliczenia. | <ul style="list-style-type: none"> omówić wpływ przynależności do Unii Europejskiej na funkcjonowanie rolnictwa w Polsce. |
| Temat lekcji | Ocena dopuszczająca | Ocena dostateczna | Ocena dobra | Ocena bardzo dobra | Ocena celująca |
| | Uczeń potrafi: | | | | |
| 27. Uprawa roślin i chów zwierząt w Polsce | <ul style="list-style-type: none"> wymienić nazwy podstawowych roślin uprawianych w Polsce oraz gatunki zwierząt hodowlanych; opisać na prostych przykładach związek między warunkami | <ul style="list-style-type: none"> podać przykłady roślin zaliczanych do różnych grup (zboża, pastewne, przemysłowe, owoce i warzywa) uprawianych w Polsce; | <ul style="list-style-type: none"> opisać rozmieszczenie podstawowych roślin uprawnych i zwierząt hodowlanych w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia roślin uprawnych w Polsce; omówić występowanie chowu zwierząt w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> ocenić jakość żywności produkowanej w Polsce i wskazać jej zalety oraz wady. |

| | | | | | |
|------------------------------------|--|--|--|--|--|
| | naturalnymi a rozmieszczeniem upraw roślin i chowu zwierząt. | <ul style="list-style-type: none"> wskazać na podstawie kartogramu województwa o największym i najmniejszym pogłowie bydła i trzody chlewnej; | | | |
| 28. Gospodarka morska | <ul style="list-style-type: none"> opisać położenie Polski względem Morza Bałtyckiego; wskazać konsekwencje nadmorskiego położenia Polski. | <ul style="list-style-type: none"> podać i opisać przykłady działalności gospodarczej w różnych sektorach gospodarki narodowej związanych z gospodarką morską. | <ul style="list-style-type: none"> ocenić możliwości rozwoju gospodarki morskiej w Polsce; wymienić wybrane gatunki ryb morskich i słodkowodnych. | <ul style="list-style-type: none"> opisać perspektywy rozwoju gospodarki morskiej w podziale na poszczególne obszary działalności gospodarczej. | <ul style="list-style-type: none"> wymienić i opisać działania podejmowane przez społeczność międzynarodową w celu ochrony różnorodności biologicznej mórz i oceanów. |
| 29. Przemysł i jego funkcje | <ul style="list-style-type: none"> omówić, czym zajmuje się przemysł; wymienić przykłady produktów wytworzonych w przemyśle; na podstawie wykresu strukturalnego opisać strukturę produkcji przemysłowej według rodzajów działalności gospodarczej. | <ul style="list-style-type: none"> wymienić rodzaje działalności przemysłowej i opisać strukturę produkcji przemysłowej według rodzajów działalności gospodarczej w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> opisać udział przemysłu w strukturze zatrudnienia oraz wytwarzania Produktu Krajowego Brutto; omówić wpływ przemysłu na gospodarkę, społeczeństwo i przestrzeń. | <ul style="list-style-type: none"> wymienić i opisać czynniki lokalizacji zakładów reprezentujących wybrane rodzaje działalności przemysłowej; opisać wybrany zakład przemysłowy, jego wpływ na otoczenie, w szczególności negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze. | <ul style="list-style-type: none"> omówić wpływ indywidualnych decyzji konsumenckich na rozwój przemysłu kraju. |
| Temat lekcji | Ocena dopuszczająca | Ocena dostateczna | Ocena dobra | Ocena bardzo dobra | Ocena celująca |
| Uczeń potrafi: | | | | | |
| 30. Przemysł energetyczny | <ul style="list-style-type: none"> wymienić odnawialne i nieodnawialne źródła energii elektrycznej; omówić znaczenie węgla kamiennego i brunatnego w strukturze produkcji energii elektrycznej w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> omówić przy pomocy mapy tematycznej rozmieszczenie surowców energetycznych w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> porównać strukturę produkcji energii elektrycznej według źródeł w Polsce i w wybranych krajach Europy; omówić wpływ produkcji energii elektrycznej wg poszczególnych źródeł energii na środowisko przyrodnicze. | <ul style="list-style-type: none"> wskazać związek między oszczędzaniem energii a pozytywnym wpływem na przyrodę; podać sposoby ograniczenia zużycia energii elektrycznej. | <ul style="list-style-type: none"> podać argumenty za i przeciw budowie w Polsce elektrowni atomowej. |

| | | | | | |
|--|--|--|--|---|---|
| 31. Okręgi przemysłowe w Polsce | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie terminów: zakład przemysłowy, okręg przemysłowy, koncentracja przemysłu, restrukturyzacja przemysłu; • omówić wpływ przemysłu na środowisko. | <ul style="list-style-type: none"> • wymienić przyczyny koncentracji przemysłu w okręgach; • na podstawie mapy wskazać rozmieszczenie okręgów przemysłowych w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> • omówić na wybranych przykładach, na czym polega restrukturyzacja zakładów przemysłowych w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> • wymienić zalety i wady koncentracji przemysłu w okręgach przemysłowych; • podać przykłady aglomeracji przemysłu w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, czym są specjalne strefy ekonomiczne oraz opisać przyczyny i skutki powstawania SSE w Polsce; • wskazać na mapie wybrane SSE w Polsce. |
| 32. Przemysł zaawansowanych technologii | <ul style="list-style-type: none"> • wymienić wybrane produkty przemysłu zaawansowanych technologii; • na podstawie analizy danych statystycznych porównać nakłady na działalność badawczo-rozwojową w Polsce i krajach Unii Europejskiej. | <ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki lokalizacji przemysłu zaawansowanych technologii; • omawia zmiany czynników lokalizacji przemysłu high-tech względem tradycyjnych gałęzi przemysłu. | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, czym różni się przemysł zaawansowanych technologii od tradycyjnych gałęzi przemysłu; • omawia wpływ rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii na życie mieszkańców. | <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie lokalizację Krakowskiego Parku Technologicznego i Doliny Lotniczej i omawia ich wpływ na przemysł w Polsce; • wskazać przykłady sukcesów polskich przedsiębiorstw branży high-tech na arenie międzynarodowej. | <ul style="list-style-type: none"> • ocenia możliwości dalszego rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce. |
| 33. Rola usług w gospodarce Polski | <ul style="list-style-type: none"> • wymienić przykłady działalności gospodarczej zaliczanej do sektora usług. | <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować różnorodność usług występujących w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> • omówić na wybranych przykładach rozwój usług w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> • wykazać związek między rozwojem usług a podnoszeniem się poziomu rozwoju gospodarczego kraju i regionu. | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić szybki rozwój wybranych usług w Polsce i we własnym regionie. |
| Temat lekcji | Ocena dopuszczająca | Ocena dostateczna | Ocena dobra | Ocena bardzo dobra | Ocena celująca |
| | Uczeń potrafi: | | | | |
| 34. Transport i łączność | <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady różnych rodzajów transportu; • omówić wady i zalety wybranych rodzajów transportu. | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie terminów: komunikacja, transport, łączność; • omówić wady i zalety różnych rodzajów transportu wykorzystywanych w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> • opisać zależność między stosowanym rodzajem transportu a rodzajem i masą towaru, dystansem, czasem i kosztami; • wskazać na mapie województwa o najlepiej i najgorzej rozwiniętej sieci drogowej i kolejowej. | <ul style="list-style-type: none"> • ocenić znaczenie transportu i łączności dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego kraju. | <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnić konieczność ponoszenia przez państwo wysokich kosztów budowy infrastruktury transportowej. |
| 35. Atrakcje | <ul style="list-style-type: none"> • wymienić najważniejsze | <ul style="list-style-type: none"> • omówić wybrane | <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnić konieczność | <ul style="list-style-type: none"> • omówić wpływ mieszkańców | <ul style="list-style-type: none"> • dokonać refleksji nad |

| | | | | | |
|---|---|---|--|---|--|
| turystyczne Polski | atrakcje turystyczne w Polsce i wskazać ich położenie na mapie; <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady polskich obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO. | przyrodnicze i pozaprzyrodnicze atrakcje turystyczne w Polsce; <ul style="list-style-type: none"> • wymienić obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO. | zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego. | Polski na rozwój kulturowy kraju. | wartością wybranych walorów turystycznych Polski. |
| 36. Wakacje w Polsce | <ul style="list-style-type: none"> • wymienić ważniejsze regiony turystyczne Polski; • omówić wybrany przez siebie region turystyczny w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie fizycznej Polski regiony o szczególnych walorach turystycznych. | <ul style="list-style-type: none"> • opisać związek między rozwojem turystyki a wzrostem presji na środowisko przyrodnicze. | <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnić konieczność zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego; • podać argumenty na to, że Polska jest, bądź nie jest, krajem atrakcyjnym turystycznie. | <ul style="list-style-type: none"> • podać argumenty świadczące o pozytywnym wpływie turystyki na rozwój gospodarczy oraz o jej negatywnym wpływie na środowisko przyrodnicze. |
| 37. Podsumowanie działu | | | | | |
| Temat lekcji | Ocena dopuszczająca | Ocena dostateczna | Ocena dobra | Ocena bardzo dobra | Ocena celująca |
| | Uczeń potrafi: | | | | |
| Dział 4. Relacje między elementami środowiska geograficznego | | | | | |
| 38. Powódzie i ochrona przeciwpowodziowa | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, czym jest powódź; • podać przykłady przyczyn występowania powodzi; • wymienić kilka metod ochrony przeciwpowodziowej. | <ul style="list-style-type: none"> • odróżnić powódź od wezbrania; • na podstawie map, danych liczbowych oraz innych materiałów źródłowych podać konsekwencje wystąpienia powodzi. | <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnić stosowanie kilku wybranych metod ochrony przeciwpowodziowej; • wykazać związek pomiędzy deforestacją a zagrożeniem powodziowym; • określić wpływ sztucznych zbiorników wodnych na występowanie i skutki powodzi. | <ul style="list-style-type: none"> • klasyfikować i wyjaśnić przyczyny naturalne i antropogeniczne powstawania powodzi; • analizować i porównać konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej; • określić wpływ zabudowy obszarów zalewowych na skutki powodzi. | <ul style="list-style-type: none"> • dokonać oceny zagrożeń powodziowych występujących na wybranym obszarze; • zaproponować i uzasadnić dobór metod ochrony przeciwpowodziowej na wybranym obszarze. |
| 39. Warunki rozwoju | <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady surowców | <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie materiałów | <ul style="list-style-type: none"> • na wybranych przykładach | <ul style="list-style-type: none"> • określić warunki przyrodnicze | <ul style="list-style-type: none"> • wyszukać informacje |

| | | | | | |
|---|---|---|---|--|--|
| gospodarki energetycznej | energetycznych wykorzystywanych w Polsce; • wymienić wady i zalety węgla kamiennego i brunatnego jako surowców energetycznych. | podać przykłady związków warunków naturalnych z kierunkami rozwoju energetyki; • dokonać podziału czynników rozwoju energetyki na przyrodnicze i pozaprzyrodnicze. | uzasadnić rozwój energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii w Polsce; • wyjaśnić związek pomiędzy warunkami pozaprzyrodniczymi kierunkami rozwoju energetyki. | i pozaprzyrodnicze sprzyjające lub ograniczające produkcję energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych. | dotyczące warunków rozwoju energetyki w swoim regionie; • dokonać oceny warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych rozwoju energetyki w swoim regionie. |
| 40. Rozwój dużych miast a zmiany w strefach podmiejskich | • podać cechy środowiska geograficznego i opisać warunki życia w dużym mieście i w strefie podmiejskiej. | • na podstawie map, fotografii oraz danych liczbowych wskazać zmiany zachodzące w wybranej strefie podmiejskiej; • wymienia przykłady nowych kierunków zagospodarowania terenu w strefie podmiejskiej. | • wyjaśnić przyczyny przenoszenia się mieszkańców do strefy podmiejskiej; • wyjaśnić przyczyny przenoszenia działalności gospodarczej do strefy podmiejskiej. | • identyfikować i wyjaśnić zmiany w zakresie zagospodarowania terenu i stylu zabudowy na przykładach stref podmiejskich; • opisać i wyjaśnić zmiany demograficzne zachodzące w strefach podmiejskich; • podać własną definicję pojęcia suburbanizacja. | • dokonać krytycznej oceny zmian środowiska geograficznego w strefach podmiejskich dużych miast; • prognozować przyszłe kierunki rozwoju stref podmiejskich. |
| Temat lekcji | Ocena dopuszczająca | Ocena dostateczna | Ocena dobra | Ocena bardzo dobra | Ocena celująca |
| Uczeń potrafi: | | | | | |
| 41. Wpływ migracji na strukturę demograficzną wsi | • wyjaśnić pojęcie migracji ze wsi do miast; • podać przykładowe przyczyny przenoszenia się mieszkańców wsi do miast. | • wyjaśnić pojęcie salda migracji; • na podstawie mapy opisać zróżnicowanie salda migracji w Polsce. | • na podstawie piramidy demograficznej charakteryzować strukturę płci i wieku ludności wybranej wsi lub gminy wiejskiej; • podać przykłady skutków społecznych i gospodarczych migracji ze wsi do miast; • wyjaśnić przyczyny zwiększonego odsetka mężczyzn w strukturze ludności niektórych wsi. | • wyjaśnić wpływ migracji na strukturę wieku i zmiany w zaludnieniu na obszarach wiejskich na przykładach wybranych gmin; • wyjaśnić wpływ restrukturyzacji PGR-ów na zmiany gospodarcze i demograficzne wybranych wsi. | • porównać przyczyny i skutki migracji ze wsi do miast oraz migracji z miast do stref podmiejskich; • zaproponować sposoby zapobiegania negatywnym skutkom wyludniania się wsi. |
| 42. Zmiany polityczne i gospodarcze a struktura zatrudnienia | • wyjaśnić czym jest bezrobocie; • podać najważniejsze przyczyny i skutki występowania bezrobocia. | • na podstawie materiałów opisać zmiany liczby zatrudnionych w różnych gałęziach przemysłu w Polsce. | • charakteryzować zmiany w sektorach zatrudnienia w Polsce obserwowane po transformacji gospodarczej; • wyjaśnić przemiany rynku pracy | • wykazać wpływ przemian politycznych i gospodarczych w Polsce po 1989 r. na zmiany struktury zatrudnienia; | • samodzielnie wyszukać informacje na temat sposobów zapobiegania bezrobociu w Polsce; • ocenić skuteczność działań |

| | | | | | |
|---|---|---|---|--|--|
| | | | na przykładzie wybranych miast w Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić przyczyny i konsekwencje wzrostu znaczenia sektora usługowego w Polsce. | podejmowanych w celu zmniejszenia bezrobocia. |
| 43. Wpływ sieci transportowej na lokalizację przedsiębiorstw | <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady przedsiębiorstw, których lokalizacja zależy od bliskości szlaków transportowych. | <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie danych statystycznych opisać zmiany długości sieci dróg szybkiego ruchu w Polsce; • wyjaśnić, czym jest centrum logistyczne; • na podstawie mapy określić zmiany w zagospodarowaniu obszarów położonych nieopodal ważnych szlaków komunikacyjnych. | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić korzyści wynikające z lokalizacji przedsiębiorstw w pobliżu szlaków transportowych; • na wybranym przykładzie określić znaczenie portu morskiego dla rozwoju przedsiębiorstw, w tym zakładów przemysłowych. | <ul style="list-style-type: none"> • identyfikować związki między przebiegiem autostrad i dróg ekspresowych a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych, centrów logistycznych i handlowych; • wyjaśnić na przykładach związek pomiędzy transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych. | <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie dostępnych materiałów dokonać oceny dowolnego obszaru położonego w Polsce pod kątem warunków lokalizacji nowych inwestycji przemysłowych i usługowych ze względu na dostępność komunikacyjną. |
| Temat lekcji | Ocena dopuszczająca | Ocena dostateczna | Ocena dobra | Ocena bardzo dobra | Ocena celująca |
| | Uczeń potrafi: | | | | |
| 44. Walory turystyczne Pobrzeża Bałtyku i Małopolski | <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady walorów turystycznych Pobrzeża Bałtyku i Małopolski; • opisać własne wrażenia z wycieczek turystycznych po Polsce. | <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić dlaczego wybrane walory przyrodnicze przyciągają turystów; • na podstawie materiałów udowodnić, że Kraków jest turystyczną stolicą Polski; • na podstawie diagramów opisać zmiany liczby turystów nad Bałtykiem. | <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie mapy tematycznej opisać zróżnicowanie liczby udzielonych noclegów w nadbałtyckich gminach; • porównać atrakcyjność turystyczną wybranych miejsc i obiektów w Małopolsce. | <ul style="list-style-type: none"> • dokonać wieloaspektowej analizy walorów turystycznych Małopolski i Pobrzeża Bałtyku; • określić wpływ walorów przyrodniczych Pobrzeża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach. | <ul style="list-style-type: none"> • odszukać informacje dotyczące walorów turystycznych oraz ruchu turystycznego wybranego regionu Polski; • projektować zarys strategii rozwoju turystyki w tym regionie. |
| 45. Podsumowanie działu | | | | | |
| Dział 5. Własny region i „mała ojczyzna” | | | | | |
| 46. Badanie własnego regionu | <ul style="list-style-type: none"> • wskazać położenie swojego regionu geograficznego na mapie Polski; • na podstawie mapy opisywać | <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzować środowisko przyrodnicze regionu oraz określić jego główne cechy na podstawie | <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznawać skały występujące we własnym regionie; • przedstawiać w dowolnej formie przyrodnicze i kulturowe walory | <ul style="list-style-type: none"> • prezentować główne cechy struktury demograficznej ludności i gospodarki regionu na podstawie wyszukanych | <ul style="list-style-type: none"> • wykazać zależności między elementami środowiska geograficznego na podstawie obserwacji |

| | | | | | |
|---|---|---|--|---|--|
| | położenie oraz sąsiedztwo regionu, w którym mieszka. | map tematycznych. | regionu. | danych statystycznych i map tematycznych. | terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu. |
| 47. Jak zaplanować wycieczkę | <ul style="list-style-type: none"> • podać podstawowe zasady bezpieczeństwa obowiązujące w czasie przygotowania i przeprowadzania wycieczek krajoznawczych. | <ul style="list-style-type: none"> • dobierać odpowiednią mapę do realizacji wycieczki krajoznawczej; • w czasie wycieczki wykorzystać mapę do orientacji w terenie. | <ul style="list-style-type: none"> • dostosować długość i stopień trudności trasy do możliwości i oczekiwań uczestników wycieczki; • prowadzić dokumentację przebiegu wycieczki krajoznawczej; • po zakończeniu wycieczki porządkować oraz prezentować zebrane materiały. | <ul style="list-style-type: none"> • projektować trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie na podstawie wyszukanych źródeł informacji. | <ul style="list-style-type: none"> • pełnić funkcję przewodnika w czasie wycieczki krajoznawczej; • na podstawie samodzielnie zebranych informacji przekazać uczestnikom wycieczki wiadomości dotyczące odwiedzanych miejsc. |
| Temat lekcji | Ocena dopuszczająca | Ocena dostateczna | Ocena dobra | Ocena bardzo dobra | Ocena celująca |
| | Uczeń potrafi: | | | | |
| 48. Formy współpracy regionalnej | <ul style="list-style-type: none"> • podać przykładowe formy współpracy pomiędzy regionami. | <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie dostępnych materiałów wyjaśnić korzyści płynące ze współpracy międzyregionalnej; • podać korzyści wynikające z zawiązywania związków gmin i powiatów. | <ul style="list-style-type: none"> • wyszukać informacje dotyczące współpracy własnego regionu z innymi regionami, w tym z regionami zagranicznymi; • uzasadnić przesłanki zawiązywania umów partnerskich z innymi regionami. | <ul style="list-style-type: none"> • krytycznie ocenić efekty współpracy międzyregionalnej; • przeprowadzić prostą analizę zysków i zagrożeń wynikających z naśladowania rozwiązań spotykanych w regionach zagranicznych. | <ul style="list-style-type: none"> • zaproponować nowe pola i formy współpracy własnego regionu z regionami zagranicznymi. |
| 49. Poznawanie „małej ojczyzny” | <ul style="list-style-type: none"> • określić obszar utożsamiany z własną „małą ojczyzną” jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym; • docenić własną rolę, w kształtowaniu małej ojczyzny. | <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić w dowolnej formie atrakcyjność „małej ojczyzny” jako miejsca zamieszkania, pracy, nauki, rozrywki. | <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznawać w terenie główne obiekty charakterystyczne i decydujące o atrakcyjności „małej ojczyzny”. | <ul style="list-style-type: none"> • porównać zasięg i wielkość swojej małej ojczyzny z małymi ojczyznami członków rodziny i kolegów; • wyjaśnić przyczyny różnego postrzegania najbliższego otoczenia przez różne osoby. | <ul style="list-style-type: none"> • projektować na podstawie własnych obserwacji terenowych, działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności. |

| | |
|----------------------------|--|
| 50. Podsumowanie działu | |
|----------------------------|--|